

מחו"ל שהתמחו בזה, והם רצו להנהיג כלי זמר, כפי המנהג בחו"ל ולכן ראו חכמי עיה"ק ת"ו לתקן להמשיך המנהג הקדום בזה, משום הטעמים הנ"ל,³⁸ ותיאור העובדא והמנהג הקדמון אנו מוצאים בפרוטרוט בספר שערי ירושלים³⁹, מנהגי הארץ שער ט' וז"ל: בכל א"י אין מי שיודע לנגן בנבל וכנור, ואיזהו אנשים שבאו מחו"ל לשם והיו מנגנים בכנור על החתונות אך לא האריכו ימים שמה, וזה כשתי שנים בא יודע נגן בכנור לעה"ק צפת"ו ועשה שם כשני חדשים וקראו אותו על החתונות, ואח"כ הלך לחו"ל וחזר והביא אתו עמו כנור חדש קטן וכנור הגדול הנקרא (באס) וחליל הנקרא (קלארנצט) ולאחר שתי שבועות נפטר לבית עולמו⁴⁰ אז ראו בחוש שאסור לזמר בכנור בעת החרבן כמאמר רז"ל. בא"י יש חבורות משמחים חתן וכלה ויש להם תוף וכשיש חתונה בין עשיר ובין עני הולכים לשם ומכין בתוף ומרננים בפיהם בכל כחם, ורוקדים במחול בכל מיני שמחה עד אור הבוקר והם האשכנזים, ע"כ.

הרי דמנהג זה להמנע מכלי זמר היה אף בשאר ערי ארה"ק [משום אבילות על החורבן], ולא היה שום שמחת חתונה

ההוא בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חיויא כו' אמרי ליה אין רבי דכי נח נפשי' דרב גזר רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטי' אסא וגדמי לבי הלולא בטבלא ואזל איהו אמטי אסא וגדמי לבי הלולא בטבלא כו', ופירש"י ז"ל שם שיהי' ממעטים משמחה אותה שנה כו' ע"ש. וחורבן בית אלוקינו אשר לפני עיני יושבי ירושלים תמיד הוא כמו שמתו מוטל לפניו, ואמרתי להמנוח הנ"ל ע"י הרב "מפיעטערקאו" ז"ל ותיכף ומיד פסקו מלנגן בכלים ושרו בשיר כמנהגי ירושלים ת"ו.

הרי דעת המהרי"ל דיסקין, דמשום סברא זו לחוד דינו לאסור פעה"ק ת"ו, ואין להתפלא, איך חידשו האמ"ב והמהרי"ל דיסקין איסור לשמחת חתן וכלה בכלי זמר בירושלים ת"ו, משום חורבן הבית, הרי טעם זה היה קיים בכל הדורות, ואם לא חששו לכך, איך חידשו לאסור מטעם זה, ובפרט שכבר הבאנו לעיל דמדברי הפוסקים מבואר גודל הענין כלי זמר לשמחת חתן ואיך יצאו לחדש איסור בזה.

אך האמת הוא כי לא היה נהוג עד אז לשמח חתן בכלי זמר בארצה"ק, [עכ"פ היה דבר נדיר ביותר] משום שלא היו בקיאים בזה, ורק בשעתם נתחדש הדבר, ע"י עולים

38 ונראה דלכן לא מצאנו שום נידון באיסור זה בספרי פוסקי ירושלים ז"ל [ולא מצאנו לשון הכרוז ונוסח איסור בזה] כיון שלא היה בזה תקנה חדשה, אלא המשך המנהג הקדום. שהתקין האמרי בינה, שלא להנהיג שמחת חתן בכלי זמר, וכבר בזמן הגרי"ח זוננפלד ז"ל כותב: כפי ששמעתי האמרי בינה עשה האיסור ומשמע דכבר בזמנו היה בדבר לוטה בערפל מי התקין האיסור, וסיבת הדברים, שלא היה בזה תקנה מחדשת וכו', אלא המשך מנהג קדום. ולכן התקבל הדבר כמנהג מקובל, ללא שום עוררין. וכן נראה מעובדא זו, דהחסיד רבי פנחס הכניס כלי זמר בחתונת בתו אך נרתע, מחמת שהמהרי"ל דסקין שלח לו, שיש לו לרמות ירושלים בזה"ז, כמי שמתו מוטל לפניו בשנה ראשונה, והדבר מתמיה, אם לא חשש ללטותא דרבנן וחרם שגזרו בזה, והכניס כלי זמר נגד רצונם וגזירתם של חכמי וגדולי ירושלים בזה, ומדוע א"כ נרתע מחמת חידושו של המריל"ד. אלא נראה שיסוד האיסור לא נתקן באיסור ולטותא דרבנן, אלא כהמשך המנהג הקדום. ולכן חשב החסיד ר"פ, שאין חשש איסור בזה, וכשחידש המהרי"ל שיש פנים לאיסור, נרתע, וקיבל דעת המהרי"ל. וכך המשיכו מאורי עיה"ק לנקוט במנהג זה עד ימינו אנו. אך בכל ארצה"ק נשתכח מנהג זה שלא לשמח בכלי זמר, ברכות העליה מחו"ל, כיון שבחו"ל היה נהוג להקפיד לשמח החתן בכלי זמר, דוגמא לזה, מה שמוכא בספר אמרי טל במאמר הניגון [ראה להלן הערה 44] שכותב: "יפה עושים הספרדים שאינם מנגנים בכלי שיר לגמרי בחתונה", ומנהג זה של בני ספרד נשתכח לגמרי בזמנינו.

39 והוא ספר נפלא ממנהגי ומעשיות מירושלים וא"י להר" משה ריישר ז"ל מירושלים, שנת תרכ"ח.

40 ואפשר דלזה התכוין ר' יוסף חיים בתשובתו דאחר שלא חשש וזלזל בו נענש קשה.